

7

De evolutie in de mens

Voor wij dieper ingaan op de evolutie in de mens, zullen we eerst iets zeggen over de evolutie van de mens en wat we daar gewoonlijk onder verstaan. Een van de fundamentele leringen van het occultisme is die van de evolutie. Wat de mens betreft weten we dat deze notie van evolutie samengaat met dat van reïncarnatie. Het occultisme leert dat de individualiteit of het hogere Zelf, dat het blijvende element in de mens is, zich bekleedt met een groot aantal persoonlijkheden, eerst grof, daarna steeds verfijnder, om de vruchten te oogsten van allerlei ervaringen waardoor de goddelijk eigenschappen, die latent aanwezig zijn in deze individualiteit, zullen ontwaken. Door de eeuwen heen zullen de werktuigen die gebruikt worden door de individualiteit - dat wil zeggen de lichamen die de persoonlijkheid vormen: het fysieke, het astrale en het lager mentale lichaam - zich meer en meer ontwikkelen, soepeler worden om ervaringen te kunnen opdoen die meer toegespitst en steeds subtieler zijn. Door de eeuwen heen zal de individualiteit, naarmate deze meer ontwaakt, werktuigen voortbrengen die beter aangepast zijn aan zijn behoeften, dat wil zeggen meer geëvolueerde persoonlijkheden.

Terwijl aan het begin van dit lange proces elke willekeurige ervaring van elke willekeurige persoonlijkheid het oorzakelijke lichaam kan voeden en zo bij kan dragen aan de ontplooiing van een individualiteit waarin alles nog in latente staat verkeert, komt er een moment waarop de individualiteit, omdat bepaalde hoedanigheden ontwaakt zijn, een aantal werktuigen voort-

brengt die beter zijn afgestemd op, en aangepast zijn aan, een gericht doel, namelijk de ontplooiing evenwichtiger te maken. In de opeenvolgende incarnaties is er geen regelmatige en automatische ontwikkeling: sommigen kunnen op een achteruitgang lijken enkel vanuit de persoonlijkheid gezien, en toch een aantal kwaliteiten doen ontwaken die volledig in de schaduw gebleven zijn in de loop van schijnbaar meer luisterrijke incarnaties.

Men moet er zich degelijk van bewust zijn dat er op het niveau van de persoonlijkheden geen continuïteit bestaat, anders gezegd, dat het niet de persoonlijkheid is die reïncarneert. Het is de individualiteit die incarneert en reïncarneert. Wanneer we de theosofie bestuderen, doen we dat natuurlijk met ons denken. We studeren terwijl wij nog geïdentificeerd zijn met onze persoonlijkheid en we geven ons er geen rekenschap van dat het ik ten eigen bate alles opneemt wat hem in de lering voldoening schenkt. Wanneer de persoonlijkheid iets verneemt over reïncarnatie, maakt ze zich meester van dit idee om zich gerust te stellen, zich veilig te stellen, zich ervan te overtuigen dat ze na de dood niet volledig zal verdwijnen, want het ik kan zijn verdwijning niet accepteren. En zo maken we dan een foutieve voorstelling van het begrip reïncarnatie door dat wat bij de individualiteit hoort te verplaatsen naar het niveau van de persoonlijkheid. De persoonlijkheid keert niet terug. Onze huidige persoonlijkheid is niet de voortzetting van de vorige, evenmin als het blad dat deze lente aan de boom gegroeid is de voortzetting is van het blad dat de vorige herfst gevallen is. De verbanden die er tussen hen bestaan komen voort uit het feit dat zij de uitdrukking zijn van dezelfde stam, van dezelfde individualiteit. Maar iedere persoonlijkheid moet beschouwd worden als iets unieks, dat een unieke, specifieke taak te vervullen heeft, dat zich een nauwkeurig omschreven les kan eigen maken en dat voorbestemd is volledig te verdwijnen wanneer de taak waarvoor ze gemaakt is, volbracht is.

In plaats van de term "reïncarnatie" te gebruiken, is het misschien veiliger om te spreken van opeenvolgende incarnaties van de individualiteit. U weet dat Krishnamurti evenals andere leraren weigerde om te spreken over reïncarnatie. Een groot aantal van zijn toehoorders of lezers hebben hieruit gecon-

cludeerd dat hij de traditionele leer van de reïncarnatie ontken-
de en dat hij hierover van mening verschilde met de theosofie. In
feite heeft Krisnamurti nooit gezegd dat reïncarnatie niet be-
stond. Maar wellicht heeft hij geconstateerd dat het verkeerd
begrijpen van deze grote wet van het occultisme vaak meer ge-
varen inhield dan onbekendheid ermee.

Het grootst gevaar is dit: het idee van een voortzetting in een
ander leven houdt de traagheid in stand en men stelt de poging-
en waarvoor men niet de moed heeft om ze vanaf nu te onderne-
men tot een volgende keer uit. Ook geeft, wanneer het ontwaken
van het lagere denken het ik-besef heeft ontwikkeld, het idee
van reïncarnatie voldoening aan dat ik, dat zich versterkt voelt,
gevoed door deze hoop op een terugkeer, in de loop waarvan
het verwacht de huidige frustraties te kunnen compenseren, wat
de oplossing voor de problemen die specifiek waren voor dit le-
ven en die de les inhielden welke nu geleerd diende te worden,
naar de toekomst verplaatst. En zo zal de les niet geleerd wor-
den, zal de incarnatie niet alle vruchten dragen die zij had kun-
nen dragen. Er bestaat een nog subtieler gevaar, want de re-
ïncarnatie-gedachte houdt de gehechtheid aan het leven in
stand, die volgens Patanjali een van de vijf oorzaken van mense-
lijk lijden is. Deze gehechtheid aan het leven is zeer diep gewor-
teld in de persoonlijkheid en vindt voedsel in het idee van conti-
nuïteit dat het met reïncarnatie verbindt.

Zolang de mens dus leeft op het niveau van de persoonlijk-
heid, zolang de identificatie met deze persoonlijkheid nog be-
staat, al is het op subtiële wijze, wordt het idee dat hij zich van
de reïncarnatie vormt eerder een rem voor evolutie, in die zin
dat het in stand houden van het ik, tot het gevangen houden van
de mens in zijn persoonlijkheid. Het idee dat hij zich vormt van
reïncarnatie door deze onjuiste continuïteit te creëren tussen de
persoonlijkheden, houdt de mens afhankelijk zowel van het ver-
leden als van de toekomst en verhindert hem daardoor te leven
in het heden, en van de unieke gelegenheid gebruik te maken
die ieder moment van elke incarnatie inhoudt. Daarom wellicht
sprak Krishnamurti niet over reïncarnatie. Wat hij aan de kaak
stelde, waren nooit de traditionele leringen, maar de voorstel-
ling die we ons maken van deze leringen.

Zo wordt de evolutie van de mens zoals de theosofie haar voorstelt dikwijls verkeerd begrepen. Daarom zouden we moeten proberen de evolutie in de mens onder de loupe te nemen. Wat is de mens? Vanuit het oogpunt van de vorm bezien, een geheel van voertuigen, van lichamen die overeenkomen met elk van de verschillende gebieden van het universum, en gezien vanuit het leven, een geheel van bewustzijnsmanifestaties, de goddelijke vonk, die zich op verschillende wijzen door ieder van zijn omhulsels uitdrukt. We weten dat alles goddelijk is, dat alle gebieden van het universum slechts variaties zijn van de goddelijke trilling, als een geleidelijke verdichting van deze trilling. We weten ook dat de manifestaties van bewustzijn slechts een steeds meer versluierde uitdrukking van het goddelijke bewustzijn zijn. In de mens is het het Goddelijke en het Goddelijke alleen dat handelt door middel van het fysieke lichaam, dat voelt door middel van het astrale lichaam, dat denkt door middel van het lager mentale lichaam en dat zich van zichzelf bewust is op het gebied van de individualiteit. Of eigenlijk kan men beter zeggen, dat het Goddelijke probeert te handelen door fysieke lichamen die steeds verfijnder worden, dat het probeert te voelen door astrale lichamen die steeds meer gezuiverd worden, te denken door mentale lichamen die steeds harmonieuzer worden, en dat het van zichzelf bewust wordt door een individualiteit die steeds meer ontwaakt is.

Dit alles is in wording in de mens. De verschillende uitdrukkingen van het Goddelijke evolueren in de mens. En tegelijkertijd evolueert ook de materie waaruit de lichamen zijn opgebouwd, want er kan geen evolutie plaatsvinden in de uitdrukking als er niet tegelijkertijd evolutie plaatsvindt in het voertuig. En zo is de mens een terrein van evolutie voor de verschillende manifestaties van het Goddelijke. Het fysieke, wat men de materie kan noemen, als vorm en als leven, evolueert in de mens. Het astrale en het mentale evolueren in de mens, als vorm en leven. En de individualiteit als vorm, hoe subtiel ook en als leven, als bewustzijn wordt wakker en ontluikt in de mens. Het bewustzijn evolueert om het ontwaakte bewustzijn te worden. Het mentale evolueert om het verlichte denken te worden. De materie evolueert om de vergoddelijkte materie te worden.

Vergoddelijkte materie, verlicht denken, ontwaakt bewustzijn laten zien wat zij in werkelijkheid zijn, namelijk "het Goddelijke". Vanuit het oogpunt van de involutie bezien, kunnen we zeggen dat het Goddelijke zich verbergt, zich insluit in het bewustzijn, dat niets anders is dan de goddelijke verscheidenheid maar nog geïntegreerd als geheel. Het bewustzijn verbergt zich in het mentale, dat niets anders is dan het verdeelde bewustzijn, waar de verscheidenheid zichtbaar is. Het mentale verbergt zich in de materie, die niets anders is dan gestold denken. Vanuit het oogpunt van de evolutie bezien, kunnen we dus zeggen dat het mentale latent aanwezig is in de materie, dat het bewustzijn latent aanwezig is in het mentale en dat het Goddelijke latent aanwezig is in het bewustzijn, hetgeen erop neerkomt dat het Goddelijke latent aanwezig is in alles, min of meer diep verborgen, en dat op ieder gebied van manifestatie en op ieder niveau in de mens niets anders dan het Goddelijke aanwezig is.

Men zou kunnen zeggen, dat het Goddelijke dat één is, in vonken van bewustzijn uiteenspat, vonken weer uiteenspatten in gedachten, die weer uiteenspatten in materie. Als we het beeld nemen van een gouden bol die in duizend stukken uiteenvalt (een beeld dat dr. Taimni in *Man, God and the Universe* gebruikt), kunnen we zeggen dat, hoewel de vorm van de bol, de volmaakste vorm die men zich kan voorstellen, in scherven verloren is gegaan, iedere scherf toch van goud is en dat er alleen goud overblijft. Zo is alles goddelijk, zowel in de mens als in het universum. Op de heenweg, lijken het Goddelijke, het bewustzijn, het denken en de materie volkomen gescheiden van elkaar te zijn. De weg terug bestaat uit het gewaarworden van de verloren gegane eenheid, en door een gezuiverde materie, een evenwichtig denken, een ontwaakt bewustzijn heen, het Goddelijke te voelen en niets anders dan het Goddelijke. Zolang de puzzle niet tenminste gedeeltelijk gelegd is, is het moeilijk om de gouden bol te zien in de verspreide stukken. Hoewel er alleen maar het Goddelijke is, is het moeilijk het te zien in de verwardheid van een onevenwichtige persoonlijkheid. En toch is het het Goddelijke dat handelt, dat voelt, dat denkt, dat ademt, zelfs in de minst geëvolueerde mens.

De mens is een bepaald antwoord op de trillingen van elk

gebied van manifestatie waarin hij is ondergedompeld en waarmee hij in contact staat door de openingen die wij de *chakra's* noemen. En op elk gebied geeft hij op elk moment een uniek en eigen antwoord. Het is dit unieke antwoord dat maakt dat niet alleen ieder mens anders lijkt dan alle andere mensen, maar ook dat hij op elk moment anders is en nieuw.

Ontwaken betekent bewust worden van wat er gebeurt op elk niveau, zich bewust worden van het gedeelte van het universum waarin we op elk niveau en op ieder moment resoneren. Het betekent dat men zich bijvoorbeeld bewust wordt van het feit dat het persoonlijke denkvermogen niets anders is dan een klein gedeelte van het universele Denkvermogen, en niet iets wat we geschapen zouden hebben. Het persoonlijke denkvermogen is slechts dat kleine gedeelte van het universele Denkvermogen, dat tijdelijk door de persoonlijkheid wordt geannexeerd. Wanneer het kleine ik zich uitbreidt wordt het gedeelte van het universum waarop het kan antwoorden ook groter, en wanneer het ik verdwenen is, is er geen beperking meer, is er geen persoonlijk denkvermogen meer, maar alleen het universele Denkvermogen.

We denken dat we zijn opgesloten in ons lichaam, maar in feite zijn we poreus en worden we voortdurend doordrongen door trillingen van alle gebieden, door veranderende, steeds wisselende, steeds nieuwe trillingen. De persoonlijkheid heeft niet die stabiliteit die we haar toekennen. Deze stabiliteit is een idee en geen feit. Het ik maakt zich een beeld van zichzelf en houdt daaraan vast. Dit verhindert het leven niet om door te gaan, niet alleen om ons heen maar ook door ons en in ons. Plaats een blok hout in het midden van een rivier: hoe snel het water ook stroomt, het drijft voort zonder golven te veroorzaken en met een minimum aan weerstand aan het wateroppervlak. Stel je voor dat het plotseling tegengehouden wordt, de weerstand die dan het ondergaat en de golven die dat veroorzaakt. Wij zijn als dit blok hout dat geblokkeerd is geraakt of op zijn minst afgeremd wordt in de stroom des levens, en we beschuldigen het leven van al het lijden en van alle golven waarvoor onze houding alleen verantwoordelijk is. Het verzet tegen de stroom van het leven bakent het ik af, het versterkt het: het gehele uni-

versum wordt gezien vanuit het ik wat als het centrum ervan ervaren, en zo wordt de evolutie van de mens, dat wil zeggen "mijn" evolutie of de evolutie van mijn persoonlijkheid, iets heel belangrijks.

Maar als er in het universum niets anders is dan het Goddelijke, dan is er ook maar één Zelf dat het Goddelijke is en een evolutie, die van het Goddelijke, dat van zichzelf bewust wordt. Als men spreekt van zelfkennis met een kleine letter, is het duidelijk dat het hier om de kennis gaat van een tijdelijk persoontje dat niet meer werkelijkheid bezit met betrekking tot het ene goddelijk Zelf dan een personage uit een of ander toneelstuk dat heeft met de acteur, die op dat moment deze rol speelt. En toch, net zoals deze acteur de persoon die hij moet vertolken moet kennen en begrijpen, zo moeten we ook de persoon kennen die ons voor voor een bepaalde tijd is toegewezen. Maar als er slechts één enkel Zelf is dat het Goddelijke is, dan is diegene die in ons de persoon probeert te begrijpen het Goddelijke dat dit voorbijgaande aspect van Zichzelf probeert te leren kennen - en er is geen ik meer. In de hoedanigheid van het personage is het ik belangrijk in het toneelstuk, iedere speler moet op zijn plaats zijn en zijn rol naar behoren spelen. Maar tegelijkertijd betekent de persoon met betrekking tot de acteur niets. Alleen de acteur bestaat. Alleen het Goddelijke bestaat. En er is slechts één acteur.

In de mens die zich in een bepaald stadium bevindt, merkt het bewustzijn, dat wil zeggen het Goddelijke in potentie, dat heel het leven een toneelstuk is en dat de rol perfect gespeeld moet worden. Zolang er een ik is dat zich afgescheiden denkt probeert het het verloop van het toneelstuk te veranderen; het klaagt over zijn rol en heeft zijn twijfels over de andere rollen. Het afgescheiden ik is een heel slechte acteur. Aan de ene kant identificeert het zich met zijn rol en dramatiseert het daardoor alles. Aan de andere kant accepteert het de rol niet zoals die is in het toneelstuk. En deze voortdurende weigering laat hem onophoudelijk tegen de stroom in zwemmen, terwijl het al deze onrust, al deze weerstand die het zo doen lijden, zelf scheidt.

Wanneer de mens begint zich niet meer op zijn eigen evolutie alleen te richten, wanneer hij de evolutie begint te zien die zich in hem voltrekt op alle gebieden van zijn wezen, zodat hij deze

niet langer tegenwerkt, dan pas kan men zeggen dat hij “de stroom is binnengegaan”, dat hij zich op het “pad van terugkeer” bevindt. Dan zijn er niet zo heel veel meer te doen. Het is dan eerder zo dat men de dingen moet laten gebeuren, het Goddelijke laten handelen. Maar daarvoor is een optimale waakzaamheid en een optimale helderheid nodig. Voordat het ik volledig ontbonden is, zal men herhaaldelijk terugvallen in de identificatie met de persoonlijkheid, in talrijke persoonlijke reacties, in herhaalde weigeringen van de rol en van het toneelstuk. Wij moeten met waakzaamheid en helderheid onze manier van begrijpen van theosofische leringen en het in de praktijk brengen daarvan opnieuw ter discussie stellen. Dan zullen we niet meer zozeer in beslag genomen worden door onze persoonlijke evolutie, maar zullen we alleen aandacht hebben voor de evolutie die zich in ons en om ons afspeelt en zal ons leven er helemaal door veranderen.

Hij die op het Pad is bestaat niet voor zichzelf, maar voor anderen; hij heeft zich vergeten, opdat hij hen moge dienen. Hij is als een pen in Gods hand, waardoor Zijn gedachte kan vloeien en zich hier beneden kan uitdrukken, hetgeen zonder pen onmogelijk geweest zou zijn. En terzelfder tijd is hij ook een levende vlam van het vuur, die op de wereld de goddelijke Liefde uitstraalt, welke zijn hart vervult.

Alcyone, Aan de voeten van de Meester.